

▲ Bygningen af operahuset i Sidney, Australien, blev påbegyndt i 1957. Det er tegnet af den danske arkitekt Jørn Utzon.

Overskud til oprør

„Come mothers and fathers
Throughout the land
And don't criticize
What you can't understand
Your sons and your daughters
Are beyond your command
Your old road is
Rapidly agin'
Please get out of the new one
If you can't lend your hand
For the times they are a-changin'.“

„The times they are a changing“,
Bob Dylan 1964.

De store årgange, som blev født i sidste halvdel af 1940'erne, voksede op med velstandsstigningen. Langt de fleste unge hoppede på velstandsvognen, men en gruppe hoppede af for en tid. De lyttede til den nye musik fra USA og var med til at skabe ungdomsoprøret i 1968. Ungdomsoprørerne kom primært fra det voksende antal studerende på universiteterne. De syntes, det var gået for vidt med jagten på materielle goder, og at livets sande værdier var blevet glemt. De havde

Fuldførte uddannelser på gymnasier og universiteter

	1945	1955	1965	1975	1985	1995	2005
Gymnasiale uddannelser							
Mænd	1.827	1.912	5.380	10.991	13.346	15.768	14.119
Kvinder	1.183	1.412	4.165	11.009	17.904	21.708	19.046
Universiteter o.lign./kandidater							
Mænd	899	1.552	1.824	2.561	3.222	4.119	5.877
Kvinder	141	176	313	942	1.903	3.426	6.338

Tallene er fra Danmarks Statistik.

◀ The Savage Rose 1968. Brødrene Koppel, Anisette og Alex Riel. Musikere fremstod som grupper, og de unge hippier fandt deres egen stil.

fået nok af samfundets almindelige undertrykkelse af børn, unge, kvinder og herunder af den frie tanke og de naturlige instinkter. Der var opstået en kløft mellem forældrene, der repræsenterede de gamle normer, og de unge, der repræsenterede de nye tanker og idéer om at skabe et nyt samfund.

Fra slutningen af 1960'erne for- enede de sig på den politiske venstrefløj imod Vietnamkrigen sammen med unge i USA og andre Vest-europæiske lande. USA førte krig imod kommunismen i Vietnam, men på de nyerehvervede fjernsynsskærme stod det klart, at ofrene for krigen var civile vietnamesere, der blev ramt af bomber med ke-

◀ USA's brug af kemiske våben under krigen i Vietnam gik ofte ud over civilbefolkningen. Her en mor med sit barn efter et napalm-angreb i 1966.

misk indhold. Det var første gang, en krigs rædsler blev vist for åben skærm. Og det gjorde indtryk, ikke mindst på de unge. I hele den vest-

▲ Demonstration mod krigen i Vietnam. New York ca. 1969.

lige verden deltog de venstreorienterede unge i demonstrationer, hvis erklærede mål var at stoppe det imperialistiske, kapitalistiske USA's krigsførelse mod uskyldige mennesker. Dermed var ungdomsoprøret i høj grad blevet politisk.

Ungdomsoprøret var antiautoritært. Kvindeoprøret fra begyndelsen af 70'erne pegede i samme retning ved at kræve ligeret med mænd i samfundet, på arbejdspladsen og i hjemmet. Alle traditionelle autoritære bastioner

skulle bekæmpes, og de unge krævede medindflydelse. Det gjaldt f.eks. i forholdet mellem samfundsborgerne og det politiske og administrative system, mellem lærer og elev og mellem forældre og børn. Samfundet var modent til langsomt at slække på de autoritative bånd. Derfor skete det inden for en kort årrække, at de videregående uddannelser inddrog de unge i beslutningsprocessen. Folkeskoler og gymnasier fik elevråd, og i hjemmene fik unge efterhånden lov til at tage flere beslutninger selv. Autoriteterne stod for fald med ungdomsoprøret fra slutningen af 60'erne og kvindeoprøret fra begyndelsen af 70'erne.

Happenings

Ideen med happenings udsprang af et kunstnermiljø i USA i slutningen af 1950'erne og blev i Danmark en udtryksform i 60'erne og 70'erne. Det er en kunstform, hvor der lægges mere vægt på processen end på produktet. Formålet er at skabe provokation i det offentlige rum. I 1969 gik Lene Adler Petersen igennem Børsen i København helt nøgen og med et kors i hånden. Hun skulle forestille 'Den kvindelige Kristus'. Børsmæglerne blev forstyrret i deres arbejde. Denne happening fik meget medieomtale ligesom 'Hesteslagtningen', som Adler lavede sammen med sin mand Bjørn Nørgaard.

◀ Bjørn Nørgaard og Lene Adler Petersen, rituel dissektion af en hest. Odsherred, 1970.

Arbejdsstyrke i pct. af befolkningen (15-69 år)

	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2007
Ialt	70,8	68,3	70,4	77,1	78,5	74,8	74,2
Mænd	95,4	93,7	86,8	86,0	83,9	79,0	77,4
Kvinder	46,9	43,6	54,1	68,1	73,1	70,7	70,8

Tallene er fra Danmarks Statistik.

Kvinder på arbejdsmarkedet

Da gifte kvinder i 1960'erne for alvor kom ud på arbejdsmarkedet, medførte det en yderligere velstandstigning i familien. Samtidig oplevede kvinderne en økonomisk uafhængighed i forhold til mændene. Konsekvensen af kvinders udearbejde blev ofte dobbeltarbejde, fordi de fortsat havde det fulde ansvar for hjemmet. Mænd var ikke opdraget til at deltage aktivt i hus-

holdningen og i pasningen af familiens børn. At kvinders løn også var ringere end mændenes, selv om de varetog samme jobfunktion, blev endnu en årsag til, at kvinderne gjorde oprør. I 1970 blev rødstrømpebevægelsen dannet. Det var primært studerende og veluddannede kvinder, der havde overskud til at tage kampen op, men bølgerne gik højt i de små hjem, fordi de fleste kvinder blev påvirket af ideerne om ligeret, lige løn for lige arbejde

osv. og begyndte dermed at sætte spørgsmålstejn til den eksisterende manderolle. Skilsmisseprocenten steg, i takt med, at kvinder blev økonomisk uafhængige af manden. Årsagen til denne stigning var imidlertid også, at opfattelsen af samlivet blev friere som følge af, at samfundet bevægede sig læn-

gere væk fra det traditionelle og autoritære.

De gode tider

Økonomisk set var der sket en enorm udvikling i Danmark fra 1957 til 1973. Både folk i arbejde og på overførselsindkomster havde oplevet en enorm velstandsstigning.

Kvinder og arbejde

Kvinder har altid arbejdet. I de lavere sociale lag i byen var mange kvinder ansat på fabrik, andre vaskede trapper, arbejdede som vaskekone osv., og det har også altid været kvinders arbejde at gennemgå graviditeter og opfostre børn. På landet, hvor jorden blev dyrket, og hvor den overvejende del af befolkningen gennem tiden har boet, var kvinden en meget vigtig arbejdskraft, uanset om familien ejede meget eller lidt jord. Kvinden var med i marken, når der skulle hakkes roer, hyppes kartofler eller høstes. At dyrke afgrøder i køkkenhave og passe høns var kvindens ansvar, ligesom syltning, henkogning og saltning af afgrøder og kød, så familien kunne overleve vinteren hørte under kvindens ansvarsområde. I husholdningen blev der desuden fremstillet brød, smør, ost og øl. Kvinderne forarbejdede fårenes uld til garn og tråd til at strikke, væve og sy klæder af.

De små lejligheder i byen var ikke baseret på opbevaring af mad til hele vinteren. Flere og flere madvarer blev i løbet af 1900-tallet præfabrikerede. Husholdningerne i arbejderfamilierne var derfor begrænset til dagligdagsrutiner med børnepasning, madlavning, rengøring, indkøb etc. Med de forbedrede vilkår på arbejdsmarkedet og velstandsstigningen fra slutningen af 1950'erne kunne stadig flere mænd, faglærte såvel som ufaglærte lønarbejdere, forsørge familien, og den gifte kvinde kunne hellige sig arbejdet som 'hjemmegående husmor', som det hed. Husmødre kunne have social omgang med nabokvinderne, men der var ikke et arbejdsfællesskab. Det betød, at nogle kvinder i 50'erne og 60'erne følte sig ensomme og uvirksomme, og det var derfor en kærligkommentar for mange at blive udearbejdende, når børnene ikke længere krævede pasning. Andre nød opgaverne som hjemmegående husmødre, og det er deres liv, der i dag idealiseres.

Boligmassen var blevet større og bedre, og mængden af varige forbrugsgoder var steget, men det moderne forbrugssamfund havde også skabt flere mennesker, der var ensomme, eller som havde svært ved at finde en mening med tilværelsen.

Danmark havde i perioden udviklet sig fra at være et landbrugssamfund til at blive et industrisamfund. Livet på landet har nogle elementer i sig, som gør verden overskuelig. I landsbyen kender man hinanden, og i produktionen følger man

► Idealhusmoderen, som hun er skildret i en annonce for Richs kaffeerstatning i 1957.

Lotte Schou
Susanne Ørnstrøm

Danmark i verden

SKOLE

SØNDERBORG STATSSKOLE

SØN

Danmark i verden beskriver de centrale udviklingslinjer i Danmarkshistorien med løbende udblik til verdenshistorien og med fokus på spillet mellem menneske, natur, samfund og forestillingsverden.

Sønderborg Statsskole

ISBN 978

523570 - DANMARK I VERDEN

9 788779 701205

Columbus

Columbus

Danmark i verden

fortid nutid fremtid